

насильницького статевого акту чоловіком стосовно жінки. Тобто жінка може бути суб'єктом зґвалтування за ст.152 ККУ.

Список використаних джерел:

1. Свиридов Б. Кримінальна відповідальність за злочини проти статевої недоторканості особи / Б. Свиридов // Право України. – 1999. – № 5. – С. 74 – 75.
2. Пономаренко Є. Кримінально-правова оцінка злочину зґвалтування : деякі аспекти / Є. Пономаренко // Право України. – 2005. – № 5. – С. 92 – 94.
3. Жижиленко А.А., Оршанский Л.Г. Половые преступления / А.А. Жижиленко, Л.Г. – Ленинград-Москва : Издательство „Рабочий суд“, 1927. – 112 с.
4. Кримінальна сексологія / [под общей ред. проф. И.А. Бабука.] – Донецк – Киев : ПРО-ФИ – Донетчина, 2003. – 224 с.
5. Дерев'яно І.М. Гомосексуалізм / Дерев'яно І.М. – М. : Знання, 1991. – 64с. – (Новое в жизни, науке, технике. Сер. "Медицина"; № 9).
6. Мавров И.И. Половые болезни : Энцикл. справ / Мавров И.И. – М. : «АСТ-Пресс», 1994. – 480с.

ДО ПИТАННЯ ТЕОРІЇ СПІВУЧАСТІ

Харко Дмитро Михайлович, аспірант Волинського національного університету імені Лесі Українки

Одним із важливих завдань правової держави є удосконалення протидії злочинності. Особливу увагу слід звернути на забезпечення ефективної протидії злочинам, яким властивий підвищений ступінь суспільної небезпечності. До таких відносяться злочини, що вчинюються у співучасті. Підвищена суспільна небезпечність цих злочинів викликана, у першу чергу, складністю їх розслідування, а також можливістю застосування співучасниками більш ефективних способів підготовки, вчинення, приховування суспільно небезпечних діянь. Як правило, співучасть супроводжується заподіянням тяжкої чи особливо тяжкої шкоди охоронюваному кримінальним законом порядку суспільних відносинам або ж створює можливість заподіяння такої шкоди. Злочинці при цьому діють більш зухвало й рішуче, у них з'являється ілюзія безкарності, ілюзія уникнення відповідальності.

Не дивлячись на значну кількість наукових досліджень, присвячених проблематиці інституту співучасті, ряд питань залишаються відкритими. Одним із них є розбіжності у розумінні науковцями правової природи співучасті, що, в свою чергу, викликає труднощі із визначенням ролі виконавця (співвиконавця) у вчиненні злочину у співучасті. Опосередковано питання ролі виконавця злочину викликає дискусію щодо визначення підстав відповідальності співучасників злочину, яка сьогодні має значний інтерес науковців як в Україні, так і за її межами.

В теорії вітчизняного кримінального права існують дві основних точки зору на сутність співучасті. Однією з них є так звана концепція акцесорної природи співучасті (від лат. «accessorium» – несамостійний). Деякі науковці також називають її «класичною теорією співучасті». Основною тезою зазначеної концепції є визнання того факту, що виконавець при вчиненні злочину у співучасті є головною, центральною фігурою. Діяльність інших співучасників в такому випадку є факультативною, такою, що не має самостійного значення.

Альтернативною концепції акцесорної природи співучасті є концепція, за якою співучасть слід розглядати як самостійну форму злочинної діяльності. Як приклад, можна привести позицію В.А. Григор'єва. На його думку, «хоча злочинний намір всіх співучасників втілюється виконавцем, всі вони повинні нести самостійну відповідальність, тому що діяльність кожного співучасника має самостійне значення» [1, с. 48]. Така думка цілком узгоджується з позицією А.Ф. Зелінського, який вважав: «...кожен співучасник відповідає за вчинені ним діяння, що містять склад злочину. Йх

відповідальність не похідна, а самостійна. В цьому сенсі співучасть не є акцесорною» [2, с. 31]. З даною позицією варто погодитись. Своєю актуальністю вона не втратила і з прийняттям Кримінального кодексу України 2001 р., оскільки підставою кримінальної відповідальності, відповідно до ст. 2 КК України є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбачений діючим Кодексом. В такому випадку дотримується принцип індивідуалізації покарання.

Дійсно, якщо кожен із співучасників є суб'єктом злочину, очевидно, що ознаки співучасті слід шукати в діях кожного із співучасників, а не в прив'язці дій організатора, пособника і підбурювача до дій виконавця. Вказане положення цілком вдало сформулював у своїй праці Г.В. Новицький, який зазначив: «Оскільки суб'єктом злочину визнаються як виконавці, так і всі інші співучасники (організатор, підбурювач та пособник), можна з упевненістю стверджувати, що ознаки співучасті необхідно встановлювати насамперед у діях кожного зі співучасників» [3, с. 19].

Обґрунтованість цього положення підтверджує й існування такого кримінально-правового інституту як ексцес виконавця. У відповідності до положень акцесорної теорії походження співучасті, де відповідальність співучасників визнається найчастіше похідною, «залежною» від відповідальності виконавця, така відповідальність, логічно, мала б поширюватись на співучасників за діяння, не охоплені попередніми намірами. При цьому ч. 5 ст. 29 КК України чітко визначає, що співучасники не підлягають кримінальній відповідальності за діяння, вчинене виконавцем, якщо воно не охоплювалось їхнім умислом. В суперечність із нормами діючого кримінального законодавства України вступають положення акцесорної теорії співучасті і у випадку добровільної відмови виконавця від вчинення злочину. За загальними положеннями акцесорної теорії, відповідальність співучасників настає за тією нормою кримінального закону, за якою відповідає виконавець злочину. Логічно було б припустити, що у випадку звільнення виконавця (співвиконавця) злочину від кримінальної відповідальності в зв'язку із добровільною відмовою від відповідальності мали б звільнитись і співучасники. Але кримінальне законодавство (ч.1 ст. 31 КК України) визначає, що інші співучасники нестимуть відповідальність за готування або замах на злочин, який охоплювався попередньою змовою. З цієї норми можна визначити ще одну суперечність положень акцесорної теорії, викладених О.К. Гамкрелідзе, а саме, що суспільна небезпечність діянь співучасника напряму залежать від характеру діянь виконавця [4, с. 17-18]. З таким твердженням важко погодитися, оскільки кримінальний закон не вважає діяння виконавця суспільно-небезпечними у випадку його добровільної відмови, але вважає такими діяння інших співучасників.

Слід зазначити, що деякі науковці намагаються об'єднати основні концепції природи співучасті, або, принаймні, відмовитись від їх протиставлення. Так В.У. Гузун зазначав: «В юридичній літературі існує дві точки зору на співучасть. Одні вважають співучасть індивідуальною злочинною діяльністю, інші – спільною сумісною діяльністю. Причому обидві точки зору одна одній в літературі протиставлені. Обидва ці погляди мають право на існування. Їх не потрібно протиставляти» [5, с. 8]. На наш погляд, така позиція є цілком слушною. Категорично відокремлювати діяння виконавця злочину від діянь інших співучасників є недоцільним, оскільки втрачається зв'язок, який опосередковано і визначає участь декількох осіб у вчиненні злочину як співучасть.

Підсумовуючи наведене вище, можна зазначити наступне. В сучасній науці кримінального права є пріоритетними дві концепції правової природи співучасті, а саме, акцесорна та співучасть як самостійна форма злочинної діяльності. Встановлено, що визначення ролі виконавця злочину є

критерієм, який розмежовує ці концепції. Положення, що базуються на визначенні співучасті як самостійної форми злочинної діяльності є більш логічним і обґрунтованим. При цьому категорично відокремлювати діяння виконавця злочину від діянь інших співучасників не можна, оскільки втрачається зв'язок, який опосередковано і визначає участь декількох осіб у вчиненні злочину як співучасті.

Список використаних джерел

1. Григорьев В.А. Соучастие в преступлении по уголовному праву Российской Федерации / В.А. Григорьев. – Уфа . 1995. – 76 с.
2. Зелинский А.Ф. Соучастие в преступлении / А.Ф. Зелинский. – Волгоград. 1971. – 43 с.
3. Новицький Г.В. Поняття і форми співучасті у злочині за кримінальним правом України: [Наук.-практ. посіб.] / Г.В. Новицький – К.: Вища школа, 2001. – 95 с.
4. Гамкрелідзе О.К. Соисполнительство и посредственное исполнение преступления по советскому уголовному праву. Тбилиси, 1973. – 124 с.
5. Гузун В.У. Формы соучастия в преступлении: Автореф. дис. канд. юрид. наук. 12.00.08. / В.У. Гузун. – М., 1975. – 22 с.

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (В ЧАСТИНІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ВИГОТОВЛЕННЯ ДОКЛІНІЧНОГО
ВИВЧЕННЯ, КЛІНІЧНИХ ВИПРОБУВАНЬ І ДЕРЖАВНОЇ
РЕЄСТРАЦІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ)**

Бабанли Каріна Миколаївна, адвокат

Беззаперечним є той факт, що держава зобов'язана належним чином упорядкувати суспільні відносини у сфері виготовлення, доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів, оскільки така сфера значною мірою впливає на здоров'я населення.

Порушення порядку у зазначеній сфері повинні викликати відповідну реакцію з боку держави, а найбільш істотні порушення, які наділені значним ступенем суспільної небезпечності, які заподіюють або можуть заподіяти шкоду здоров'ю населення, очевидно, мають бути віднесені до діянь, відповідальність за які встановлена у Кримінальному кодексі України.

Останнім часом законодавець значною мірою активізував процес криміналізації діянь, які полягають у фальсифікації лікарських засобів, а також у порушенні порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів, що виявилось у доповненні КК України статтею 321-1 «Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів» та статтею 321-2 «Порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів». Такі зміни потребують не лише сприйняття, але й глибокого наукового аналізу, оскільки криміналізація окремих діянь повинна узгоджуватись із загальними принципами побудови Загальної та Особливої частини Кримінального кодексу України як цілісного нормативно-правового акту, покликаного вирішувати надважливе завдання щодо правового забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам.

Варто відзначити, що криміналізація є об'єктом посиленої уваги сучасних науковців, які наполягають на тому, що такий процес не може відбуватись безсистемно та необґрунтовано. Як зазначає О.М. Костенко, кримінально-правовий позитивізм в законодавчій діяльності є ідеологічною основою для зловживань законодавцем криміналізацією та декриміналізацією, оскільки його воля і свідомість, не узгоджені з законами